

Alkohol- och narkotikapolitiskt principprogram 2021

Sveriges Blåbandsungdom arbetar för visionen om ett tryggt samhälle fritt från alkohol och andra droger där alla människor har lika värde. Detta genom att:

- skapa alkoholfria miljöer och driva opinion för en drogfri livsstil och ökad folkhälsa.
- informera om alkoholens och andra drogers skadeverkningar.
- stödja de som negativt påverkas av alkohol och droger samt skapa förståelse för deras situation.
- påverka beslutsfattare att upprätthålla en lagstiftning och driva en politik som steg för steg minskar den totala konsumtionen av alkohol och andra droger.
- erbjuda social gemenskap och arbeta för fred och förståelse mellan olika nationaliteter.

Med detta som utgångspunkt har Sveriges Blåbandsungdom formulerat en rad politiska åsikter och kräver förändring.

SBU kräver

- Att miljöer där unga vistas ska vara alkoholfria
- Att statens detaljhandelsmonopol bevaras och att tillgängligheten på sikt minskar
- Att alla förslag som innebär ökad tillgänglighet, så som gårdsförsäljning, stoppas
- Att minimiåldern för alla former av inköp av alkohol höjs till 20 år
- Att ingen alkoholförsäljning får ske efter 20.00 i något sammanhang
- Att all alkoholreklam ska förbjudas, inklusive alkoholfria produkter som delar varumärke eller utformning med alkoholprodukter.
- Att exponeringen av alkohol i serveringsmiljöer ska upphöra.
- Att alla alkoholförpackningar förses med varningsmärkningar kring att de är cancerframkallande.
- Att det införs minimipriser på alkohol
- Att alkoholskatten justeras för att kompensera de senaste decenniernas uteblivna höjning.
- Att alkoholskatten indexeras för att fortsättningsvis följa samhällets ekonomiska utveckling.
- Att alkoholprodukter som riktas mot unga ska kosta mer.
- Att alkoholföretag ska uteslutas från alla former av riktade branschstöd.
- Att pensionsfonder eller statliga bolag inte tillåtas investera i alkoholföretag.
- Att det inte ska vara avdragsgillt att bjuda på alkohol.
- Att beroendeindustrin fråntas möjligheterna till politisk påverkan.
- Att offentligheten tar ett större ansvar för att beroende och anhängare till beroende mår bättre, särskilt unga.
- Att staten inför en nollvision på att ingen ska dö eller skadas allvarligt på grund av alkohol
- Att beroendevården uppvärderas och utökas
- Att cannabis och annan narkotika fortsättningsvis är olaglig att inneha, bruka, sälja och tillverka
- Att påföljderna för ringa narkotikabrott ses över och diversifieras med målet att avsluta narkotikabruk

- Att alla skadelindrande insatser som förbättrar vården utan att öka samhällets konsumtion införs
- Att det tillförs mer resurser till beroendevården för att rädda liv och minska lidande
- Att förskrivningen av narkotikaklassade läkemedel ses över för att säkerställa att vi inte hamnar i den situation som USA haft med sin opioidkris

Innehållsförteckning

SBU kräver	1
Alkohol	3
Tillgängligheten till alkohol ska minska	4
Unga har rätt till alkoholfria miljöer	4
Systembolagets monopol ska bevaras	4
Gårdsförsäljning är egentligen fabriksförsäljning och ska inte genomföras	4
Ökad minimiålder för köp av alkohol	4
Begränsad servering av alkohol	4
SBU kräver:	5
Exponering av alkohol ska minska	5
All reklam för alkohol i alla medier ska förbjudas.	5
Serveringsställen ska i första hand erbjuda alkoholfria drycker	5
Beroendeindustrin är jävig	5
Utöka varningsmärkningar	5
SBU kräver:	5
Det ska kosta mer att köpa alkohol	6
Minimipriser	6
Indexjusterad alkoholskatt	6
Höjda priser på alkohol och andra produkter som riktar sig mot unga	6
SBU kräver:	6
Förändrad alkoholnorm	6
Alkoholindustrin ska inte få möjligheten att bedriva lobbying	6
SBU kräver:	6
Vård och behandling för unga som drabbas av eget och andras alkoholbruk	7
Bättre vård	7
Regeringen ska införa en nollvision att ingen ska dö eller skadas allvarligt på grund av alkohol	7
SBU kräver:	7
Narkotika	8
Viktigt med fortsatt stark lagstiftning	8
Smartare påföljder vid ringa narkotikabrott	8
Tidig upptäckt	9
Skadelindring	9
Förstärkning av vård och behandling	9
Narkotikaklassade läkemedel	9
SBU kräver:	10

Alkohol

Alkohol är inte en vara som andra varor eftersom att den orsakar skador på samhälle och individer. Den positiva effekt som upplevs av brukare kan inte rationellt motiveras av det lidande som följer i kölvattnet. Vårt övergripande mål är ett alkoholfritt samhälle och står bakom alla steg på vägen dit.

Alkoholen själv beräknas stå för nästan 5 % av världens belastning på sjukvården. Det är den drivande faktorn i över 200 olika sjukdomstillstånd, däribland flera former av cancer.¹ Kostnaden för alkoholkonsumtion i Sverige uppskattades 2017 till 103 miljarder kronor.²

Det finns en triangel av faktorer som påverkar alkoholkonsumtionen mest. Det är tillgänglighet, pris och reklam. Om alkoholen är mindre tillgänglig, kostar mer och marknadsförs mindre så minskar samhällets totala konsumtion. Allt som leder till en minskad konsumtion på samhällelig nivå är positivt.³

Tillgängligheten till alkohol ska minska

Unga har rätt till alkoholfria miljöer

Stadsfestivaler, idrottsevenemang och andra offentliga sammanhang är barn och unga förväntas delta ska bli helt alkoholfria. Det ska helt enkelt inte delas ut utskänkningstillstånd till platser där minderåriga har möjlighet att delta.

Systembolagets monopol ska bevaras

Tills dess att alkoholen inte längre finns i vårt samhälle är det viktigt att det statliga detaljhandelsmonopolet behålls. Vi vill också se att öppettider minskas och att lördagar återigen ska vara stängda.

Gårdsförsäljning är egentligen fabriksförsäljning och ska inte genomföras

Två utredningar har visat att förslag om gårdsförsäljning hotar det statliga detaljhandelsmonopolet. Dessutom skulle förslaget om det genomfördes innebära ökad tillgänglighet i alla landets delar och är därför dåligt.

Ökad minimiålder för köp av alkohol

Vi vill att alla former av inköp av alkohol ska begränsas till de som har fyllt 20 år.

¹ <http://www.emro.who.int/noncommunicable-diseases/causes/harmful-use-of-alcohol.html>

² <https://www.omsystembolaget.se/folkhalsa/samhalle/alkoholens-kostnader/>

³ <https://www.jsad.com/doi/abs/10.15288/jsad.2018.79.578>

Begränsad servering av alkohol

Under Covidpandemin 2020-2021 såg vi hur majoriteten av alla våldsbrott och uttryckningar från polisen under kvällar och nätter i princip upphörde när alkohol inte fick serveras efter 20.00.⁴ Därför vill vi att detta ska permanentas och att ingen alkoholservering får ske efter 20.00.

SBU kräver:

- Att miljöer där unga vistas ska vara alkoholfria
- Att statens detaljhandelsmonopol bevaras och att tillgängligheten på sikt minskar
- Att alla förslag som innebär ökad tillgänglighet, så som gårdsförsäljning, stoppas
- Att minimiåldern för alla former av inköp av alkohol höjs till 20 år
- Att ingen alkoholförsäljning får ske efter 20.00 i något sammanhang

Exponering av alkohol ska minska

All reklam för alkohol i alla medier ska förbjudas.

Vi vill att lagstiftningen kring alkohol ska förenklas och förtydligas. Det ska bli helt förbjudet att marknadsföra alkohol oavsett medium. Den bör även formuleras på ett sådant sätt att den inte tar hänsyn till varifrån reklamen sänds, utan var mottagaren befinner sig. Detta ska även gälla för alkoholfria varianter av alkoholprodukter som delar logotyp, utseende eller varumärke med en alkoholhaltig motsvarighet.

Serveringsställen ska i första hand erbjuda alkoholfria drycker

Ett krav för utskänkningstillstånd ska vara att alkoholvaror inte exponeras i restaurangen. Alkoholdrycker ska listas på separata menyer och endast delas ut om gästen efterfrågar sådan.

Beroendeindustrin är jävig

Den industri vars hela vinst hänger på att de säljer alkohol är inte en rimlig part att avgöra vad som är lämpligt eller inte. Därför är det en omöjlighet att alkoholindustrin ska verka självreglerande för marknadsföring.

Utöka varningsmärkningar

Alkohol kommer med enorma risker, där beroende idag är den enda faktor som framhävs i samband med marknadsföring. Förpackningarna bör även förses med tydliga varningar om

⁴ <https://accentmagasin.se/alkohol/polisen-farre-valdsbrott-med-alkoholstopp/>

hur skadligt det är, där framförallt cancer bör lyftas fram då den allmänna kännedomen om detta är låg.⁵

SBU kräver:

- Att all alkoholreklam ska förbjudas, inklusive alkoholfria produkter som delar varumärke eller utformning med alkoholprodukter.
- Att exponeringen av alkohol i serveringsmiljöer ska upphöra.
- Att alla alkoholförpackningar förses med varningsmärkningar kring att de är cancerframkallande.

Det ska kosta mer att köpa alkohol

Minimipriser

Införandet av minimipriser per alkoholenhet har visat enormt positiva effekter på folkhälsan, där allvarliga skador, sjukdomar och död har minskat markant sedan införandet. Vi vill att liknande försök inleds i Sverige.⁶

Indexjusterad alkoholskatt

Alkoholskatten har släpat efter enormt i takt med att reallönerna har ökat. Alkohol har de senaste decennierna därför blivit billigare och billigare relativt sett.

Höjda priser på alkoholisk och andra produkter som riktar sig mot unga

Vissa alkoholprodukter har en utformning eller smaksättning som riktar sig mot unga eller oerfarna alkoholkonsumenter i syfte att underlätta transitionen till att bli alkoholkonsumenter. Alla dessa produkter ska kompensera instegseffekterna med ett högre pris.

SBU kräver:

- Att det införs minimipriser på alkohol
- Att alkoholskatten justeras för att kompensera de senaste decenniernas uteblivna höjning.
- Att alkoholskatten indexeras för att fortsättningsvis följa samhällets ekonomiska utveckling.
- Att alkoholprodukter som riktar sig mot unga ska kosta mer.

⁵ <https://www.omsystembolaget.se/folkhalsa/kropp-och-halsa/alkohol-och-sjukdomar/cancer/>

⁶ <https://www.gov.scot/policies/alcohol-and-drugs/minimum-unit-pricing/>

Förändrad alkoholnorm

Alkoholen är aldrig en ursäkt. För något. Alkohol ska inte kunna användas som förmildrande omständighet i sociala eller juridiska sammanhang.

Idrott och alkohol hör inte ihop. Konsumtion i samband med idrottsevenemang eller reklambudskap för alkoholprodukter ska inte förekomma.

Alkoholindustrin ska inte få möjligheten att bedriva lobbying

Alkoholindustrin är en enorm käpp i hjulet för ett välmående samhälle eftersom deras verksamhet finansieras av beroende av en skadlig produkt. Därför bör de exkluderas från rådgivningar, lobbying och annan påverkan av politikutformningen.

SBU kräver:

- Att alkoholföretag ska uteslutas från alla former av riktade branschstöd.
- Att pensionsfonder eller statliga bolag inte tillåtas investera i alkoholföretag.
- Att det inte ska vara avdragsgillt att bjuda på alkohol.
- Att beroendeindustrin fräntas möjligheterna till politisk påverkan.

Vård och behandling för unga som drabbas av eget och andras alkoholbruk

Kommuner ska se till att det finns stödinsatser för barn och unga som är nyktra och där de kan få stöd om hemmiljön är alkoholstinn.

Bättre vård

Vi ser framför oss en framtid där beroende får ett snabbt, engagerat och långsiktigt bemötande. Den som uppmärksammas med ett beroende ska få hjälp omgående, då det oftast är i situationer där beroendet uppmärksammas som den beroende har motivation att sluta.

Beroendevården bör heller inte stanna vid att bara hjälpa någon att bli nykter. För att kunna återgå till ett liv i samhället krävs arbete, bostad, nya sociala arenor och allt annat som hör ett liv till. Om beroendevården bara fokuserar på nykterheten är risken stor att det blir en tillfällig lösning.

Anhöriga är också en grupp som ofta hamnar i utkanten. Ett beroende av alkohol skadar inte bara den beroende utan alla personer i den beroendes närhet. Därför ska alltid insatser initieras parallellt som stödjer anhöriga. Extra viktigt är det om den anhöriga är ung.

Regeringen ska införa en nollvision att ingen ska dö eller skadas allvarligt på grund av alkohol

Vi har idag nollvisioner om dödsolyckor i arbete, allvarlig skada eller död i samband med trafikolycka, narkotikadödlighet, koldioxidutsläpp till 2050 och många fler. Det är hög tid att även införa en nollvision om alkoholens skadeverkningar.

SBU kräver:

- Att offentligheten tar ett större ansvar för att beroende och anhöriga till beroende mår bättre, särskilt unga
- Att staten inför en nollvision på att ingen ska dö eller skadas allvarligt på grund av alkohol
- Att beroendevården uppvärderas och utökas

Narkotika

Sverige har en stabil och låg narkotikakonsumtion som inte ökat i nämnvärd takt, samtidigt som omvärldens konsumtion har ökat desto mer.⁷ Det är positivt och något vi bör vara stolta över. Däremot är det tydligt att allt för många far illa och att alla inte får den hjälp som behövs. Vi ser en narkotikapolitik som behöver reformeras på många områden.

Viktigt att bära med sig i arbetet med att utforma politik på narkotikaområdet är att det finns ett spektrum av användare och ett spektrum av substanser, varför det kan bli vanskligt att dra allt över en kam. Den som testat för första gången och den som är djupt inne i ett beroende behöver behandlas olika.

Vår utgångspunkt är att Sverige ska bedriva en politik som får så få som möjligt att börja använda narkotika och att de som har börjat ska få hjälp att sluta.

Viktigt med fortsatt stark lagstiftning

Efter de experiment som genomförts med avkriminalisering och legalisering är det tydligt att det inte är en väg framåt. Vi kan se hur konsumtionen ökat, hur skadorna ökat och hur den industri som växer fram bedriver aggressiva kampanjer för att få skada ännu mer i sin jakt på vinst.⁸ Det är en industri och en marknad som bygger på människors beroende av skadliga substanser.

7

https://narkotikapolitisktcenter.se/wp-content/uploads/2021/02/NPC-reder-ut_Prevalens-internationellt.pdf

8

https://narkotikapolitisktcenter.se/wp-content/uploads/2021/05/NPC_Rapport_Legalisering_FINAL.pdf

Smartare påföljder vid ringa narkotikabrott

Även om vi inte vill att narkotikans rättsstatus ska förändras så bör samhällets hantering av den här typen av brott förändras. Vi tror inte att böter är den effektivaste påföljden i alla lägen.

För den som under 18 år kan det vara effektivare att använda straffvarning och vårdplan, så att ett tillfälligt snedsteg inte ska få långtgående konsekvenser för det fortsatta livet i samhället. Den som sedan fullföljer vårdplanen ska sedan kunna få eventuella straffregistreringar strukna.

För den som är djupt inne i ett missbruk kommer inte en böteslapp till, när det antagligen redan finns ett skuldberg, vara motiverande. Vård bör vara den primära responsen med målet om att hjälpa individen ut ur beroendet.

Vi är dock ödmjuka inför att det bästa systemet antagligen inte är uppfunnet ännu och håller det öppet för vad som kommer vara det bästa när vi kan se evidens för vad som fungerar, eftersom att detta är ett utforskat område. Det viktigaste är att bredda den palett som samhället kan reagera med utgångspunkten att få individer att sluta använda narkotika.

Tidig upptäckt

Många unga, särskilt tjejer, vittnar om hur de kunnat dölja sin narkotikaanvändning under långa perioder, så långa att de utvecklat missbruk och beroende. Det behöver bli obligatoriskt med utbildning för att upptäcka droganvändning inom skolhälsan, lärarkåren och andra delar av de offentliga instanser som är i kontakt med unga i deras vardag.

Det behöver även bli obligatoriskt som en del av socialtjänsten och andra instanser som möter vuxna med missbruksproblematik att fråga om dessa har barn och utreda om även dessa har problem till följd av sin uppväxtmiljö.

Skadelindring

Det finns idag en bred flora av skadelindrande insatser i världen och Sverige. Läkemedelsassisterad behandling (LARO), Naloxon för att häva effekter av opioider, sprututbyte, drogkonsumtionsrum och många fler. Vi står bakom de insatser som leder till minskad konsumtion och räddande av liv. Alla insatser måste dock utformas med målet om att hjälpa människor till ett drogfritt liv.

En skadelindrande insats som vi ser särskilt positivt på är att införa en så kallad "God Samarit-lag". Den innebär att poliser inte rapporterar brott vid de tillfällen de följt med

ambulanser som åker för att rädda liv vid överdoser. Det skulle öka tryggheten för att söka hjälp och vård i utsatta situationer där minuter spelar stor roll.

Förstärkning av vård och behandling

I dagsläget är den vård och behandling som samhället erbjuder inte tillräcklig. Enligt en undersökning i Skåne hade så många som 80 % av de som dog en narkotikarelaterad död varit i kontakt med vårdinstanser det senaste året.⁹ Det är ett misslyckande att de individer som sökt hjälp inte kunnat få den. Samhällets respons på någon som söker vård ska vara snabb och utgå från hur den enskilda individens behov ser ut. Vården skall anpassas efter personen, personen ska inte behöva passa in i mallar. För detta behövs markant utökade resurser för behandling och en reformering av de stuprör som finns idag.

Narkotikaklassade läkemedel

Vi är självklart för användningen av läkemedel i samhället. Det är positivt att vi har identifierat egenskaper i vår natur som kan användas inom sjukvården och det ska vi fortsätta med. Däremot verkar det som att användningen i vissa fall har sparat och det finns många i beroende som har förskrivna eller oförskrivna läkemedel som sin primära drog. Därför behöver systemet med förskrivningen ses över så att det säkerställs att det endast är de som behöver som använder och att användningen är motiverad.

På området hittar vi även "medicinsk cannabis" som inte är något annat än ett genialiskt PR-trick. Inget land i världen har godkänt cannabis som läkemedel i dess obehandlade form, ändå har en bild vuxit fram om att det skulle kunna användas likvärdigt med läkemedel utifrån att det givits epitetet "medicinsk". I själva verket är det inget annat än om någon som fått ett brustet hjärta tröstar sig med "medicinsk glass".

SBU kräver:

- Att cannabis och annan narkotika fortsättningsvis är olaglig att inneha, bruka, sälja och tillverka
- Att påföljderna för ringa narkotikabrott ses över och diversifieras med målet att avsluta narkotikabruk
- Att alla skadelindrande insatser som förbättrar vården utan att öka samhällets konsumtion införs
- Att det tillförs mer resurser till beroendevården för att rädda liv och minska lidande
- Att förskrivningen av narkotikaklassade läkemedel ses över för att säkerställa att vi inte hamnar i den situation som USA haft med sin opioidkris

⁹ <https://harmreductionjournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12954-019-0354-y>